

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Sorgu looduskaitseala kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

”Looduskaitseseaduse” § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ning kehtestada ala kaitsekord.

Kavandatava Sorgu looduskaitseala (edaspidi kaitseala) territoorium on olnud kogu ulatuses kaitse all Sorgu saare kaitsealana ning Pärnu lahe hoiualana. Sorgu saare kaitseala on moodustatud Pärnu Maakonnavalitsuse 12.07.1991.a. määrusega nr. 319 Kohaliku tähtsusega looduskaitse objektide kohta ja Pärnu lahe hoiuala on moodustatud Vabariigi Valitsuse 18. mai 2007 määrusega nr 154 „Hoiualade kaitse alla võtmine Pärnu maakonnas”.

Kaitseala kaitsereežiimi uuendamise vajaduse tingis praeguse kaitsekorra killustatus ja ebapiisavus ning vana korraga kaitseala kaitsereežiimi ebaselgus. Kaitseala kaitse-eeskirja koostamise aluseks olid: 1) Natura 2000 elupaigainventuur, seisuga märts 2007; 2) Pärnu hoiuala rannikulinnustiku inventuur, projekti KIK2007/LK13 tegevusaruanne, käsikiri, LKK Pärnu-Viljandi regioonis; 3) Pärnu lahe hoiuala, Hoiualade kaitse alla võtmine Pärnu maakonnas, Vabariigi valitsuse määrus, RTI, 30.05.2007, 38, 274; ja teised asjasse puutuvad materjalid.

Vastavalt „Looduskaitseseaduse” § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitsekord seni, kuni kehtestatakse ”Looduskaitseseaduse” alusel uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määruks kaitse alla uut ala, vaid tsoneeritakse ümber praegu erinevate kaitse-reežimidega kaetud looduslik kompleks.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Riikliku Looduskaitsekeskuse Pärnu-Viljandi regiooni kaitse planeerimise spetsialist Murel Merivee, eelnõuga kavandatud kitsenduste vajalikkust, ”Looduskaitseseadusele” vastavust ja seletuskirja nõuetekohast vormistust kontrollis..... Eelnõu keeletoimetaja oli ja eelnõu õigusekspertiisi on teinud

2. Eelnõu sisu

Eelkõige on kaitsealal oluline säilitada terviklikku laiu ja rannikumere ökosüsteemi. Sellest tulenevalt on eraldi kaitse-eesmärgina sätestatud:

- 1) mere- ja rannikuelustiku elu- ja sigimispaikade, linnustiku sulgimis- ja rändepeatuspaiade kaitse, mille all mõeldakse kaitseala soodsa seisundi tagamist sealsele elustikule (sh ka mitte-kaitsealustele liikidele ja väärtustele, mida kaitse-eeskirja eelnõu koostamise hetkel ei teata);
- 2) laidude maastikuilme kaitse, mille all mõeldakse eelkõige Kihnu kultuuriruumi kuuluva pärandmaastiku säilitamist;
- 3) liikide kaitse, mida nõukogu direktiiv 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta nimetab I lisas. Nendest liikidest on väikekoskel (*Mergus albellus*), räusktiir (*Sterna caspia*) ja tutt-tiir (*Sterna sandvicensis*) ühtlasi II kaitsekategooria liigid ning

jõgitiir (*Sterna hirundo*), randtiir (*Sterna paradisaea*), väiketiir (*Sterna albifrons*), ja vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*) ühtlasi III kaitsekategooria liigid, ja rändlinnud;

4) nõukogu direktiivi 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kohta I lisast puuduvate rändlinnuliikide elupaikade kaitse. Need liigid on kivirullija (*Arenaria interpres*) ja alk (*Alca torda*), mis on II kategooria kaitsealused liigid, tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*) ja punajalg-tilder (*Tringa totanus*), mis on III kategooria kaitsealused liigid, ning hallhani (*Anser anser*), rohukoskel (*Mergus serrator*) ja hahk (*Somateria mollissima*).

Nimetatud liigid on hetkel loetletud ka Pärnu hoiuala kaitse-eesmärkidena, kaitseala piirides on andmed täpsustatud Pärnu hoiuala rannikulinnustiku inventuuri käigus.

5) elupaigatüübi, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta nimetab I lisas. See elupaigatüüp on väikesaared ning laiud (1620).

Kaitseala asub Pärnu maakonnas Tõstamaa vallas Manija külas ja Kihnu vallas Linaküla külas, hõlmates Sorgu saart ja seda ümbritseva mereala. Kaitseala kaitse-eeskirja eelnõu kohaselt on ala pindalaks pakutud 272 ha, sellest ligikaudu 267 ha on mereala ning ülejäänud 5 ha maismaa. Suurem osa kaitseala maismaa-alast on katastrisse kandmata, katastrisse on kantud 0,62 ha (Sorgu tulepaak, 82603:003:0145, maaüksuse omanik on Eesti Vabariik).

Kaitseala on tsoneeritud üheks sihtkaitsevööndiks ja üheks piiranguvööndiks.

Kaitse-eeskirjaga on kaitsealal lubatud inimeste viimine kogu kaitsealal, välja arvatud kaitse-eeskirjas märgitud ajaliste liikumispiirangute perioodil, mil kaitseala saab külastada ainult kaitseala valitseja nõusolekul. Kaitsealal pole kehtestatud absoluutset liikumispiirangut, kuid kriitilistel perioodidel, kus külastamine häirib saarel pesitsevate ja saare ümbruses sulgivate lindude rahu, on võimalik rakendada saare külastamise piiramist. Sorgu saar on atraktiivne sihtkoht paljudele kajaki- ja meresüstamatkajatele, samuti käiakse Sorgu saarel mootorpaatidega ja Tõstamaa vald on avaldanud soovi arendada välja giidiga laidudekülastamise teenuse. Perioodidel, mil kaitse-eesmärgina seatud elustikku inimeste külastamine ei häiri ja liikumispiirangut pole, on laidude külastamine võimalik ja suunatud loodusmatkade korraldamine saarele lubatud.

Laagrisse jäämine on kaitsealal lubatud ainult paikades, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Tavapärane sõnastus „telkimine ja lõkke tegemine” on asendatud „telkimise, lõkke tegemise ja laagrisse jäämisega”, kuna on ilmnenud probleemid, et seadusega hästi kursis olevad külastajad jäävad telki kasutamata ja lõket tegemata laagrisse ja rikuvad sellega elupaiga rahu ja sageli jätavad endast maha risustatud maastiku. Praegu on Sorgu saarel tehtud lõket paljudes erinevates kohtades, pärast eeskirja kehtestamist on vajalik ühe korrastatud lõkkekoha piiritlemine.

Kaitsealal ei ole lubatud ilma kaitseala valitseja nõusolekuta muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja kõlvikute sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid, väljastada metsamajandamiskava, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, anda projekteerimistingimusi, anda ehitusluba ning nõusolekut väikeehituste ehitamiseks ja rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee-erikasutusluba või

ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks. Kuigi kaitsealal on ebatõenäoline, et eelnimetatud tegevusi soovitakse läbi viia, on eeskirja eelnõusse vastavad punktid lisatud.

Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujunevate looduslike koosluste säilitamiseks ning rannikuelustiku elutingimuste ja mitmekesisuse säilitamiseks. Kaitsealal on üks Sorkholmi sihtkaitsevöönd, mille kaitse eesmärk on rannikuelustiku jaoks sobivate elupaikade ja kasvukohtade säilitamine. Kaitseala sihtkaitsevöönd on tsoneeritud Sorgu saare linnustiku kaitseks, vööndi piir järgib Sorgu saare maismaapiiri.

Sihtkaitsevööndis on keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine, samuti kehtib sihtkaitsevööndis ajaline liikumispiirang. Inimeste viibimine on sihtkaitsevööndis keelatud 15.aprillist 31.juulini, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja igakordsel nõusolekul teostatavas teadustegevuses. Selline režiim on vajalik, et tagada saare linnustiku pesitsusaegne ja sulgimisaegne rahu. Kuna saare kasutamist turismiobjektina on soovitud mitmete huvigruppide poolt arendama asuda (vallavalitsus, kohalikud ettevõtjad) võib eeldada lähiajal saare külastamise kasvu, sellest tulenevalt on vaja kasutusele võtta liikumispiirang, et külastamisajal ei hävitataks saare olulisi loodusväärtusi.

Sihtkaitsevööndis on lubatud rahvaürituste korraldamine paikades, mille kaitseala valitseja on ette valmistanud ja tähistanud, ning kuni 10 osalejaga ürituste korraldamine selleks ettevalmistamata ja tähistamata kohtades. Rohkem kui 10 osalejaga rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata ja tähistamata kohtades on lubatud üksnes kaitseala kaitse korraldaja nõusolekul. Eelkõige piirab nimetatud piirang loodusmatku vahendavaid ettevõtjaid, kes korraldavad ja/või suunavad matkajaid teatud objektidele, mistõttu teadmatusest tulenevad rikkumised peaksid olema minimeeritud. Külastusega seotud piirangute rakendamiseks on vajalik informeerida saare külastajaid kehtivatest piirangutest infotahvlitega ja kaitseala tutvustavates infomaterjalides.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud olemasolevate ehitiste hooldustööd. Sorgu saarel asub ajalooline Sorgu tulepaak, millel on oluline kultuuripärandiline väärtus. Tulepaagi ja selle kaasinfrastruktuuri (majakavahimaja jms) hooldamine peab olema eeskirjaga võimaldatud.

Kaitsealal on keelatud jahipidamine, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul jahipidamine rebasele, kährikule ja nugisele. Väikekiskjate ohjamine võib osutuda vajalikuks, kui talvise jääkatte sulamisel jäävad vahetult enne lindude pesitsusperioodi algust laidudele „lõksu” väikekiskjad, kes võivad hävitada kogu laiulinnustiku juurdekasvu.

Eeskirja eelnõu kohaselt võib kaitseala valitseja anda nõusoleku ka pilliroo ja adru varumiseks.

Sihtkaitsevööndis on keelatud majandustegevus, loodusvarade kasutamine ja uute ehitiste püstitamine, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul tootmisotstarbeta

rajatiste püstitamine kaitseala tarbeks. Siinkohal nähakse ette teavitavate ja suunavate rajatiste paigaldamist kaitsealale (stendid, telkimisala piirded jms).

Keelatud mootor- ja maastikusõidukitega sõitmine, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, käesoleva kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostatavas teadustegevuses. Kuigi tegevus on ebatõenäoline, on saare õrnade elupaikade kaitseks vajalik keelustada mootorsõidukitega sõitmine kaitseala maismaaosas. Erandid on lubatud, et võimaldada hädaolukordades tegutsemist ja kaitsealal asuvate rajatiste hooldamiseks vajalike tegevuste läbiviimist.

Piiranguvöönd on kaitseala piiratud majandustegevusega osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse, Sorgu madala piiranguvööndi kaitse-eesmärk on elustiku mitmekesisuse ning mere- ja rannikuelustiku elupaikade säilitamine.

Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, välja arvatud kalapüük 15. aprillist 31. juulini. Piirang on vajalik vähendamaks riske, et pesitsus- ja sulgimisperioodil saart ümbritsevat madalikku kasutavad linnud takerduks võrkudesse. Piiranguvööndis on lubatud ujuvvahendiga sõitmine, välja arvatud mootoriga ujuvvahendiga 15. aprillist 31. juulini. Ujuvvahendiga sõitmine järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostatavas teadustegevuses on lubatud 15. aprillist 31. juulini. Piirang on vajalik Sorgu saart ümbritsevat madalikku kasutavate kaitsealuste linnuliikide pesitsus ja sulgismisaegse rahu tagamiseks.

Kaitse-eeskiri ei reguleeri metsa kõrvalsaaduste korjamist, kuna kaitsealal puuduvad nimetatud ressursid olulises, reguleerimist vajavas, mahus. Raied, maaparandussüsteemid ja teised koosluste kujundamiseks mõeldud tegevused ei tule antud kaitsealal kõne alla, ei peeta vajalikuks nende kaitse-eeskirjaga lubamist vastavalt „Looduskaitseaduse” § 30 lg 4 sätestatud korrale. Biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamine on kaitsealal keelatud tulenevalt „Veeseaduse” § 29 lg 4 pt 4, sama lõike pt 1 sätestab ka maavarade kaevandamise keelu, mis tuleneb ka „Looduskaitseaduse” § 37 lg 3 pt 5.

3. Maaomanike seisukohad

Täiendatakse pärast avalikustamist

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Sorgu looduskaitseala kaitsekorra kavandamisel on lähtutud „Looduskaitseaduses” esitatud nõuetest ning arvestatud vastavust Euroopa Liidu õigusele, eelkõige nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ. Kihnu laidude looduskaitseala tuleb tervikuna esitada Euroopa Komisjonile.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse jõustumisele peab järgnema erinevate maamaksumäärade kinnitamine, mis tuleneb määrusega kehtestatavatest majanduspiirangutest, koostades sellekohane

määrus. Sellega korrigeeritakse ühtlasi Tõstamaa valla eelarvesse laekuva ja riigi eelarvest kompenseerimist vajava maamaksu suurust.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub „Riigi Teataja seaduse” § 5 lõikes 5 sätestatud ajal.

7. Eelnõu koostamine

Täiendatakse pärast avalikustamist